

ЕКСПЕРТНИЙ ВИСНОВОК
про результати проведення акредитаційної експертизи
підготовки бакалаврів з напряму підготовки 6.030401 «Правознавство»
у Харківському економіко-правовому університеті у формі ТОВ

Відповідно до Положення про акредитацію вищих навчальних закладів і спеціальностей у вищих навчальних закладах та вищих професійних училищах, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 9 серпня 2001 року № 978, та згідно з наказом Міністерства освіти і науки України «Про проведення акредитаційної експертизи» від 7 квітня 2017 року № 550-А у Харківському економіко-правовому університеті у формі ТОВ безпосередньо експертною комісією у складі:

Голова комісії: Казанчан Андрій Аркадійович – декан юридичного факультету Херсонського державного університету, кандидат юридичних наук, доцент;

Член комісії: Киян Володимир Якович – заступник директора Інституту права імені Володимира Сташиса «Класичного приватного університету», доцент кафедри цивільного, адміністративного та фінансового права, кандидат юридичних наук, доцент.

у період з 12 квітня по 14 квітня 2017 року розглянула подані матеріали та провела перевірку освітньої діяльності Харківського економіко-правового університету з підготовки фахівців з напряму підготовки 6.030401 «Правознавство» освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» згідно таких критеріїв:

- достовірність інформації, поданої Харківським економіко-правовим університетом до Міністерства освіти і науки України з напряму підготовки 6.030401 «Правознавство» освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр»;

- відповідність показників діяльності ХЕПУ встановленим законодавством вимогам щодо навчально-методичного, кадрового, матеріально-технічного забезпечення;

- фактичний стан навчальних приміщень, кабінетів та лабораторій ХЕПУ;

- наявність навчально-методичного забезпечення освітнього процесу та організації навчальної, методичної, виховної і профорієнтаційної роботи;

- відповідність показників діяльності ХЕПУ державним вимогам щодо підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр».

За результатами проведеної перевірки експертною комісією встановлено:

1. Загальна характеристика Харківського економіко-правового університету у формі ТОВ

Харківський економіко-правовий університет у формі ТОВ є вищим навчальним закладом приватної форми власності, заснований 21 квітня 1999 року, який зареєстрований за адресою: проспект Гагаріна, 187, місто Харків,

Голова експертної комісії

 А.А. Казанчан

61080 (ідентифікаційний код за ЄДРПОУ 24332652). Електронна адреса університету: <http://hepu.edu.ua>.

Харківський економіко-правовий університет включений до Державного реєстру вищих навчальних закладів України (довідка № 21-I-677, видана Міністерством освіти і науки України від 25.11.2009 року), та до Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України (відомості № 06.3-11/2608, видана Головним управлінням статистики у Харківській області від 18.06.2015 року).

Основною метою діяльності Університету є забезпечення умов, необхідних для отримання особою вищої освіти, підготовка фахівців для потреб України.

Університет є багатопрофільним вищим начальним закладом, який провадить освітню діяльність, пов'язану із здобуттям вищої освіти всіх освітніх рівнів та кваліфікації гуманітарних, економічних та інших напрямів науки і техніки, є науково-методичним центром, має розвинуту інфраструктуру навчальних, наукових і науково-виробничих підрозділів, відповідний рівень кадрового і матеріально-технічного забезпечення, сприяє поширенню наукових знань та здійснює культурно-просвітницьку діяльність.

У своїй діяльності Харківський економіко-правовий університет керується Конституцією України, Законами України «Про освіту» та «Про вищу освіту», Указами та розпорядженнями Президента України, постановами та розпорядженнями Кабінету Міністрів України, нормативними документами Міністерства освіти і науки України.

Харківський економіко-правовий університет розробив Концепцію освітньої діяльності з підготовки бакалаврів, спеціалістів, магістрів, яку затверджено президентом Університету і погоджено з заступником голови Харківської обласної державної адміністрації, яка відображає мету, завдання та принципи діяльності Університету, шляхи досягнення поставлених цілей, перспективи розвитку ВНЗ.

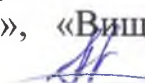
ХЕПУ має статус юридичної особи та діє на підставі Статуту Харківського економіко-правового університету, який був розглянутий та затверджений рішенням загальних зборів учасників ХЕПУ від 29.08.2016 р. протокол № 01-08/16 (нова редакція).

Харківський економіко-правовий університет очолює президент Орлов Павло Іванович, кандидат юридичних наук, професор.

Павло Іванович Орлов – вчений-юрист, фахівець в галузі кримінального права, академік Інженерної академії України, професор, генерал-майор міліції, Президент Харківського економіко-правового університету, громадський і політичний діяч.

Загалом за період наукової діяльності Орлов П.І. підготував більше ніж 150 наукових праць, у тому числі кілька авторських монографій: «Основи держави і права», «Основи правознавства», «Фінансова діяльність підприємств», «Протидія економічній злочинності» тощо. Брав активну участь у роботі редакційних колегій таких наукових періодичних видань, як «Вісник Національного університету внутрішніх справ», «Вища школа» та інші.

Голова експертної комісії

 А.А. Казанчан

Орлов П.І. входив до складу Спеціалізованої вченої ради Харківського національного університету внутрішніх справ, де під його науковим керівництвом захищено 14 кандидатських дисертацій.

Орлов П.І. нагороджений багатьма відзнаками України та МВС України. Він удостоєний вищої відзнаки МВС України «Хрест Слави». За плідну наукову та науково-організаторську діяльність йому присвоєно почесне звання «Заслужений юрист України».

В університеті здійснюється підготовка фахівців за напрямками підготовки та спеціальностями «Правознавство», «Облік і аудит» та «Фінанси і кредит» освітньо-кваліфікаційних рівнів – молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр.

Підготовка бакалаврів з напрямку підготовки 6.030401 «Правознавство» у ХЕПУ здійснюється за рахунок коштів фізичних та юридичних осіб за денною та заочною формами навчання відповідно до ліцензії Міністерства освіти і науки України (серія АЕ, номер 636726 від 19.06.2015 р.) та сертифікату про акредитацію (серія НІ-ІІ, номер 2155154 від 13.07.2012 р.).

У структурі ХЕПУ створено та діють факультет права та підприємництва та шість кафедр: гуманітарних та фундаментальних юридичних дисциплін; цивільно-правових дисциплін та правового забезпечення підприємницької діяльності; трудового, аграрного, екологічного права та соціального захисту населення; кримінально-правових дисциплін та адміністративного права; фінансів, обліку і аудиту; іноземних мов. Загальна кількість науково-педагогічного персоналу складає 39 осіб, в тому числі: докторів, професорів – 5 осіб; кандидатів наук, доцентів – 24 особи; старших викладачів, викладачів – 10 осіб.

Аудиторії, актові та конференц-зали розміщені у навчальному корпусі, обладнанні сучасними технічними засобами навчання. Комп'ютерні класи та бібліотека підключені до мережі Internet. Для студентів, науково-педагогічного персоналу університету та викладачів створено сайт електронної бібліотеки за гіперпосиланням <http://library.hepu.edu.ua>, який постійно оновлюється та містить посилання на нові підручники, навчальні посібники, фахові періодичні видання.

Для організації освітнього процесу Університет має достатню кількість навчальних, адміністративних, службових приміщень, які необхідні для завершення циклу навчання. Відповідно до висновку державної санітарно-епідеміологічної експертизи, який видано Головним управлінням Держсанепідслужби у Харківській області (№ 05.03.02-04/77467 від 24.12.2014 р.), та висновку Слобідського районного відділу у м. Харкові Головного управління державної служби України з надзвичайних ситуацій у Харківській області (№ 280/48 від 26.01.2017 р.) приміщення Харківського економіко-правового університету відповідають санітарним нормам і правилам та правилам техніки безпеки.

Загальні показники розвитку Харківського економіко-правового університету наведено у таблиці 1.

Експертною комісією встановлено, що оригінали засновницьких та дозвільних документів, на яких здійснюється освітня діяльність університету, наявні та оформлені згідно з вимогами і відповідають чинному законодавству та державним стандартам.

Таблиця 1

ЗАГАЛЬНІ ПОКАЗНИКИ РОЗВИТКУ
Харківського економіко-правового університету

№ з/п	Показники діяльності	Кількісні параметри	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
1.	Ліцензований обсяг вищого навчального закладу (осіб)	240	80
	у т.ч. за освітньо-кваліфікаційними рівнями:		
	бакалавр (осіб)	150	60
	спеціаліст (осіб)	30	20
	магістр (осіб)	60	-
2.	Контингент студентів на всіх курсах навчання, всього:	172	
	денна (осіб)	69	-
	заочна (осіб)	-	103
3.	Кількість навчальних груп (одиниць)	10	12
4.	Кількість спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців (одиниць):	3	2
	у т.ч. за освітньо-кваліфікаційними рівнями:		
	бакалавра	3	2
	спеціаліста	1	1
	магістра	1	-
5.	Кількість кафедр (предметних (циклових) комісій), (одиниць)	6	
6.	Кількість факультетів (відділень) (одиниць):	1	
7.	Кількість співробітників, всього:	39	
	у т.ч.:		
	• докторів, професорів	5	
	• кандидатів, доцентів	24	
8.	Загальні/навчальні площі будівель (кв. м)	6807,1/4377,8	
9.	Кількість посадкових місць в читальних залах	150	
10.	Кількість місць в гуртожитках	590	

Висновок: науково-педагогічна діяльність Харківського економіко-правового університету здійснюється на підставі наявних і достовірних документів, що забезпечують правові основи діяльності навчального закладу.

Голова експертної комісії

 А.А. Казанчан

Достовірність інформації, поданої до Міністерства освіти і науки України Харківським економіко-правовим університетом, була перевірена на підставі оригіналів відповідних документів та підтверджує право університету провадити освітню діяльність відповідно до чинної ліцензії.

2. Формування контингенту студентів

Формування контингенту студентів здійснюється відповідно до плану діяльності з професійної орієнтації, який щорічно розробляється та включає заходи щодо залучення до навчання в Університет найбільш підготовлених, професійно-орієнтованих представників молоді, які є зацікавленими в одержанні юридичної професії.

Для прийому в Харківський економіко-правовий університет студентів, наказом президента щорічно створювалась приймальна комісія. Приймальною комісією ХЕПУ, відповідно до «Умов прийому до вищих навчальних закладів України» (на підставі наказу Міністерства освіти і науки України у поточному році), щорічно розроблялися та затверджувалися «Положення про приймальну комісію» та «Правила вступу до Харківського економіко-правового університету».

Робота по формуванню контингенту студентів забезпечується різноманітними формами та методами, а саме: інформування майбутніх абітурієнтів та їх батьків про університет в цілому, тобто про умови прийому та навчання в університеті; використання соціальних мереж в інформуванні майбутніх абітурієнтів; використання сайту університету (<http://hepu.edu.ua>) з відображеною на ньому інформацією про університет та спеціальності; агітація у місті, регіоні та інших областях; проведення Дня відкритих дверей за участю адміністрації, викладачів та студентів; використання місцевих засобів масової інформації для проведення прямого ефіру з керівниками, викладачами та студентами навчального закладу, з метою ознайомлення з системою роботи університету, можливостями застосування отриманої професії на ринку праці; проведення зустрічей з випускниками минулих років; виступи студентської агітбригади тощо.

Вступ за напрямом підготовки 6.030401 «Правознавство» на 1 курс на базі повної загальної середньої освіти здійснювався за результатами ЗНО з конкурсних предметів, визначених правилами вступу до ХЕПУ.

Вступ за напрямом підготовки 6.030401 «Правознавство» з нормативним терміном навчання на 3 курс на основі неповної вищої освіти здійснювався за результатами вступних випробувань з конкурсних предметів циклу професійної та практичної підготовки, визначених правилами вступу до ХЕПУ. Для організації та проведення вступних випробувань створювалися предметна та фахова атестаційні комісії, склад яких був затверджений президентом ХЕПУ. За результатами випробувань складалися рейтингові списки вступників.

Варто відзначити, що на формування контингенту студентів університету, його якісний та кількісний склад суттєво впливають складна політична, економічна та демографічна ситуація в країні. Означені об'єктивні

Голова експертної комісії

 А.А. Казанчан

фактори враховуються керівництвом університету під час прогнозування набору студентів та визначення шляхів подолання наведених негативних явищ.

Показники формування контингенту студентів за напрямом підготовки 6.030401 «Правознавство» надано у таблиці 2.

Таблиця 2

**ПОКАЗНИКИ ФОРМУВАННЯ КОНТИНГЕНТУ СТУДЕНТІВ
у Харківському економіко-правовому університеті
за напрямом підготовки 6.030401 «Правознавство»**

№ з/п	Показник	Роки			
		2013/2014 н.р.	2014/2015 н.р.	2015/2016 н.р.	2016/2017 н.р.
1	2	3	4	5	6
1.	Ліцензований обсяг підготовки (осіб)	100/50	100/50	100/50	100/50
2.	Прийнято на навчання (1 курс), всього (осіб):	37	20	7	6
	• денна форма	14	16	4	2
	• в т.ч. за держзамовленням:	-	-	-	-
	• заочна форма	23	4	3	4
	• в т.ч. за держзамовленням	-	-	-	-
	• нагороджених медалями, або тих, що отримали диплом з відзнакою	-	-	-	-
	• таких, які пройшли довгострокову підготовку і профорієнтацію	-	-	-	-
	• зарахованих на пільгових умовах;	-	-	-	-
	• з якими укладені договори на підготовку	-	-	-	-
3.	Подано заяв на одне місце за формами навчання:	0,8	0,9	0,6	1,2
	• денна;				
	• інші форми навчання: заочна	0,6	0,2	0,2	0,1
4.	Конкурс абітурієнтів на місця держзамовлення	-	-	-	-
	• денна форма				
	• Інші форми навчання: заочна	-	-	-	-
5.	Кількість випускників ВНЗ I-II рівнів акредитації, прийнятих на скорочений термін навчання на				
	• денну форму	19	27	12	5
	• інші форми: заочна	20	11	17	14

Висновок: У результаті перевірки експертною комісією встановлено, що організація прийому та формування контингенту студентів у Харківському економіко-правовому університеті проводиться відповідно до ліцензованого обсягу (100 осіб денна форма навчання та 50 осіб заочна форма навчання) та чинного законодавства без порушень.

Голова експертної комісії

 А.А. Казанчан

3. Зміст підготовки фахівців

Зміст підготовки фахівців даного профілю враховує в значній мірі світовий досвід підготовки фахівців такого призначення з метою забезпечення інтеграції України в міжнародну систему освіти. Підготовка фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» за напрямом підготовки 6.030401 «Правознавство» здійснювалась згідно з галузевими стандартами вищої освіти – освітньо-кваліфікаційної характеристики (ОКХ), освітньо-професійної програми (ОПП), засобів діагностики якості вищої освіти та стандартів Харківського економіко-правового університету (варіативні частини ОКХ та ОПП, засоби діагностики, навчальні та робочі навчальні плани), розроблених та затверджених у встановленому порядку.

Освітньо-кваліфікаційна характеристика та освітньо-професійна програма за напрямом підготовки 6.030401 «Правознавство» підготовлені фахівцями університету у відповідності з вимогами Міністерства освіти і науки України і затверджені президентом Харківського економіко-правового університету (від 29.02.2012 р. № 43).

Освітньо-кваліфікаційна характеристика визначає сфери та об'єкти діяльності бакалавра за напрямом підготовки 6.030401 «Правознавство», їх компетенцію та професійне призначення, освітньо-професійні вимоги до випускників, вимоги до знань та умінь за дисциплінами, передбаченими навчальним планом.

Освітньо-професійна програма визначає перелік дисциплін та анотації їх змісту, порядок Державної атестації фахівця, нормативні терміни їх навчання. Вона регламентує нормативний зміст навчання, варіативну компоненту змісту навчання та зміст практичної підготовки. Її нормативна частина повністю співпадає зі стандартом ОПП підготовки бакалавра з галузі знань 0304 «Право» за напрямом підготовки 6.030401 «Правознавство».

Навчальний план підготовки бакалаврів за напрямом підготовки 6.030401 «Правознавство» розроблений відповідно до освітньо-професійної програми Харківського економіко-правового університету та вибіркової частини ОПП, який визначає перелік та обсяг навчальних дисциплін у кредитах ЄКТС (послідовність вивчення дисциплін, форми проведення навчальних занять та їх обсяг); графік навчального процесу, зведені дані про бюджет часу, форму державної атестації та практики.

Висновок: за результатами перевірки змісту підготовки фахівців з напрямом підготовки 6.030401 «Правознавство» освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» експертною комісією встановлено, що нормативно-правова база організації навчального процесу та підготовка фахівців відповідають державним вимогам.

4. Організаційне та навчально-методичне забезпечення освітнього процесу

Організація та проведення освітнього процесу в університеті регламентується Положенням про організацію освітнього процесу в Харківському економіко-правового університету у формі ТОВ, затвердженим

Голова експертної комісії

 А.А. Казанчан

Вченою радою Університету від 15.10.2015 р. (протокол № 3) та введеним в дію наказом президента від 19.10.2015 р. № 153а.

На даний момент для підвищення якості освітніх послуг для студентів, зокрема з метою збільшення конкурентоспроможності української юридичної школи та зміцнення її авторитету, в університеті здійснюються заходи з підвищення якості юридичної освіти, які передбачають удосконалення викладацької майстерності, впровадження сучасних інноваційних технологій навчання, зокрема мовної підготовки, оновлення матеріально-технічної бази, модернізацію навчальних програм та засобів діагностики знань.

Організація освітнього процесу здійснюється навчальними підрозділами університету: навчальний відділ, факультет права та підприємництва і кафедри: гуманітарних та фундаментальних юридичних дисциплін; цивільно-правових дисциплін та правового забезпечення підприємницької діяльності; трудового, аграрного, екологічного права та соціального захисту населення; кримінально-правових дисциплін та адміністративного права; фінансів, обліку і аудиту; іноземних мов.

Навчально-методичне забезпечення підготовки бакалаврів з напрямку підготовки 6.030401 «Правознавство» включає: освітньо-професійну характеристику та освітньо-професійну програму, в тому числі їх варіативні складові, навчальний та робочий навчальний плани, навчально-методичні комплекси з навчальних дисциплін.

Навчальний план підготовки бакалаврів за напрямом підготовки 6.030401 «Правознавство» розглянутий та затверджений на засіданні вченої ради ХЕПУ від 21.04.2016 р. протокол № 2.

Загальний обсяг підготовки бакалаврів за напрямом підготовки 6.030401 «Правознавство» становить 240 кредитів ЄКТС.

Навчальні дисципліни у навчальному плані розподіляються на:

- нормативну частину програми, яка становить 180 кредитів ЄКТС і включає навчальні дисципліни гуманітарної та соціально-економічної підготовки, фундаментальної та фахової підготовки, практики та державну атестацію;

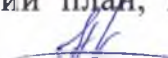
- вибірккову частину програми, яка становить 60 кредитів ЄКТС. До вибіркової частини програми включаються навчальні дисципліни загальної підготовки, які забезпечують формування загальних (соціально-особистісних) компетентностей, та фахової підготовки, які забезпечують формування спеціальних (професійних) компетентностей.

Варіативна частина навчального плану розроблена випусковою кафедрою відповідно до варіативної частини освітньо-професійної програми.

Процедура вільного вибору студентів навчальних дисциплін регулюється Положенням про вивчення навчальних дисциплін вільного вибору студентів Харківського економіко-правового університету, затвердженим Вченою радою Університету від 21.04.2016 р. (протокол № 2) та введеним в дію наказом президента від 01.06.2016 р. № 40.

Для конкретизації планування навчального процесу на кожний навчальний рік складається робочий навчальний план, графік навчального

Голова експертної комісії

 А.А. Казанчан

процесу та розклади занять, які повністю відповідають навчальному плану. Графіки навчального процесу враховують послідовність та термін проведення сесій, державних екзаменів, канікул, практики.

Кількість навчальних дисциплін (обов'язкових та вибіркових з урахуванням практик) у навчальному плані та робочому навчальному плані становить до 16-ти на рік та, відповідно, до 8-ми на семестр. У навчальних планах за денною формою на аудиторні заняття виділяється, як правило, від 1/3 до 2/3 від загального обсягу навчального часу навчальної дисципліни.

Навчальним планом підготовки бакалаврів з напрямку підготовки 6.030401 «Правознавство» передбачена державна атестація, яка здійснюється на підставі оцінювання рівня компетентності випускників з використанням загальнодержавних методів комплексної діагностики: здачі державних екзаменів.

Експертною комісією встановлено, що нормативна і вибіркова частини навчального плану за складом дисциплін, їх обсягом і формами контролю відповідає вимогам ОПП за напрямом підготовки 6.030401 «Правознавство» освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» та акредитаційним вимогам.

Перевірка семестрової і поточної навчальної документації (розклад занять, семестрових графіків, відомостей іспитів і заліків тощо) дозволяє експертній комісії констатувати, що навчальний план було виконано у повному обсязі.

Відповідно до попередньої експертизи акредитаційних матеріалів експертна комісія встановила, що у наданих навчальних планах 2016 року та 2013 року підготовки бакалаврів з напрямку підготовки 6.030401 «Правознавство» дійсно не зазначено номери протоколів засідань вченої ради ХЕПУ, на яких було їх розглянуто та затверджено. За вимогою експертної комісії виконуючою обов'язки секретаря вченої ради ХЕПУ Горбуновою В.В. були надані витяги з протоколів засідань вченої ради ХЕПУ з інформацією про розгляд та затвердження навчальних планів з напрямку підготовки 6.030401 «Правознавство» освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр». Відсутність інформації пояснюється застарілою формою навчального плану, відповідні зауваження прийняті до уваги навчальним відділом університету та внесені коригування у форму навчального плану з зазначенням інформації про затвердження та розгляд навчальних планів на Вченій раді ХЕПУ. Так само у навчальному плані на наступний рік виправлено диспропорцію щодо кратності кількості аудиторних годин до кількості тижнів у семестрі.

Розглянуті експертами навчально-методичні комплекси дисциплін включають:

- навчальні програми, робочі навчальні програми;
- інструктивно-методичні матеріали щодо проведення практичних, семінарських робіт;
- тематики і методичні вказівки з виконання курсових та контрольних робіт;
- контрольні завдання до семінарських та практичних занять;

Голова експертної комісії

 А.А. Казанчан

- роздавальні матеріали з навчальних дисциплін, підручники, посібники;
- контрольні роботи з навчальних дисциплін для перевірки рівня засвоєння студентами навчального матеріалу (екзаменаційні білети, тестові завдання);
- методичні матеріали для самостійної роботи студентів.

Уся робоча навчально-методична документація в наявності в електронному та друкованому вигляді і затверджена відповідно до встановлених в університеті вимог.

Згідно з навчальними планами студенти університету виконують на кожному курсі по одній обов'язковій курсовій роботі з наступних фундаментальних та фахових навчальних дисциплін: Теорія держави та права, Цивільне право, Кримінальне право, Господарське право.

Курсові роботи повністю забезпечені методичними розробками з відповідних дисциплін і орієнтують студентів на дотримання чинних стандартів щодо оформлення текстових і проектних документів. Тематика курсових робіт з наряду підготовки відповідає сучасному рівню розвитку юридичної науки, роботи включають елементи самостійного аналізу результатів юридичної діяльності конкретних суб'єктів. Програма виконання курсових робіт передбачає елементи наукових досліджень.

Згідно з навчальними планами студенти університету проходять практичну підготовку, яка є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми для здобуття кваліфікаційного рівня.

Відповідно до навчального плану студенти 2, 3 та 4 курсів проходять навчальну, виробничу і фахову практики.

Практика проводиться згідно з Положенням про проведення практики студентів Харківського економіко-правового університету.

Навчальна та виробнича практики проводиться з метою закріплення і поглиблення набутих студентами теоретичних знань з адміністративного, цивільного, кримінального, трудового, екологічного права України, оволодіння сучасними методами, формами управлінської діяльності органів виконавчої влади, виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо застосовувати їх в практичній діяльності.

Фахова практика проводиться на 4 курсі та забезпечує закріплення одержаних студентами теоретичних знань під час вивчення нормативних дисциплін за спеціальністю «Правознавство», професійно орієнтованих дисциплін за вибором студентів та ознайомлення з організацією роботи юридичних організацій, судових та правоохоронних органів.

Експертною комісією перевірено та встановлено, що студенти забезпечені програмами практик з визначенням мети, завдань практики, встановленням переліку знань, умінь, навичок, якими повинен володіти студент. Зміст і оформлення матеріалів практичної підготовки фахівців за напрямом підготовки 6.030401 «Правознавство» відповідають нормативним вимогам.

Під час попередньої експертизи було виявлено, що у таблиці, яка містить інформацію про договори з базами практики, були відсутні конкретні терміни їх дії. Вказане зауваження було усунено до експертної перевірки (табл. 3).

Таблиця 3

**Забезпечення програмами і базами для проходження практики з
напрямку підготовки 6.030401 «Правознавство» освітньо-кваліфікаційного
рівня «бакалавр»**

Найменування практики	Семестр, в якому передбачена практика	Тривалість практики (тижнів)	Інформація про наявність програм практик («+» або «-»)	Найменування бази для проходження практики	Інформація про наявність угод про проходження практик (дата, номер, строк дії)
Навчальна	4	2	+	Приватне підприємство «Юридична фірма «Закон і порядок»»	Угода № 11 від 26.10.2016 р. (Термін дії 4 роки - з 26.10.2016 р. по 26.10.2020 р.)
				Товариство з обмеженою відповідальністю «Юридична фірма «АРБІТІС»»	Угода № 12 від 27.10.2016 р. (Термін дії 4 роки - з 27.10.2016 р. по 26.10.2020 р.)
				Юридична клініка	Угода № 09-26/105 від 21.12.2016 р. (Термін дії з 06.02.2017 р. по 24.02.2017 р.)
				Фрунзенський районний суд м. Харкова	Угода № 09-26/03 від 26.01.2017 р. (Термін дії з 06.02.2017 р. по 24.02.2017 р.)
				Золочівський районний суд Харківської області	Угода № 09-26/17 від 01.02.2016 р. (Термін дії з 15.02.2016 р. по 26.02.2016 р.)
				Зміївський районний суд Харківської області	Угода № 09-26/13 від 03.02.2016 р. (Термін дії з 15.02.2016 р. по 26.02.2016 р.)
				Лозівська місцева прокуратура Харківської області	Угода № 09-26/10 від 15.02.2016 р. (Термін дії з 08.02.2016 р. по 26.02.2016 р.)

Голова експертної комісії

 А.А. Казанчан

				Державна виконавча служба Київського району Харківської області	Угода № 09-26/33 від 21.12.2015 р. (Термін дії з 15.02.2016 р. по 26.02.2016 р.)
				Охтирський міськрайонний суд Сумської області	Угода № 09-26/45 від 25.12.2015 р. (Термін дії з 15.02.2016 р. по 26.02.2016 р.)
				Юридична клініка адвоката Певного А.М.	Угода № 09-26/34 від 21.12.2015 р. (Термін дії з 15.02.2016 р. по 26.02.2016 р.)
				Агентство нерухомості «Аіст»	Угода № 09-26/28 від 21.12.2015 р. (Термін дії з 15.02.2016 р. по 26.02.2016 р.)
Виробнича	6	6	+	Приватне підприємство «Юридична фірма «Закон і порядок»»»	Угода № 11 від 26.10.2016 р. (Термін дії 4 роки - з 26.10.2016 р. по 26.10.2020 р.)
				Товариство з обмеженою відповідальністю «Юридична фірма «АРБІТІС»»	Угода № 12 від 27.10.2016 р. (Термін дії 4 роки - з 27.10.2016 р. по 26.10.2020 р.)
				Золочівський районний суд Харківської області	№ 08-36/455 від 19.12.2016 р. (Термін дії з 16.01.2017 р. по 26.02.2017 р.)
				Зміївський районний суд Харківської області	№ 08-36/453 від 12.12.2016 р. (Термін дії з 16.01.2017 р. по 26.02.2017 р.)
				Лозівська місцева прокуратура Харківської області	№ 08-36/456 від 19.12.2016 р. (Термін дії з 16.01.2017 р. по 26.02.2017 р.)
				Державна виконавча служба Київського району Харківської області	№ 08-36/415 від 07.12.2015 р. (Термін дії з 18.01.2016 р. по 26.02.2016 р.)

Голова експертної комісії

 А.А. Казанчан

				Головне управління національної поліції Київського району в Харківській області	Угода № 08-36/416 від 07.12.2015 р. (Термін дії з 18.01.2016 р. по 26.02.2016 р.)
				Приватне підприємство «Юран»	Угода № 08-36/409 від 07.12.2015 р. (Термін дії з 18.01.2016 р. по 26.02.2016 р.)
				Агентство нерухомості «Аіст»	Угода № 08-36/408 від 07.12.2015 р. (Термін дії з 18.01.2016 р. по 26.02.2016 р.)
Фахова	8	4	+	Приватне підприємство «Юридична фірма «Закон і порядок»»»	Угода № 11 від 26.10.2016 р. (Термін дії 4 роки - з 26.10.2016 р. по 26.10.2020 р.)
				Товариство з обмеженою відповідальністю «Юридична фірма «АРБІТІС»»	Угода № 12 від 27.10.2016 р. (Термін дії 4 роки - з 27.10.2016 р. по 26.10.2020 р.)
				Товариство з обмеженою відповідальністю «Спроба»	Угода № 08-36/451 від 19.12.2016 р. (Термін дії з 30.01.2017 р. по 26.02.2017 р.)
				Балаклійський відділ поліції ГУНП України в Харківській області	Угода № 08-36/450 від 12.12.2016 р. (Термін дії з 30.01.2017 р. по 26.02.2017 р.)
				Лозівський відділ поліції ГУНП України в Харківській області	Угода № 08-36/454 від 19.12.2016 р. (Термін дії з 30.01.2017 р. по 26.02.2017 р.)
				Первомайська районна державна адміністрація	Угода № 08-36/452 від 19.12.2016 р. (Термін дії з 30.01.2017 р. по 26.02.2017 р.)

				Адвокат Семененко Д.В.	Угода № 08-36/457 від 19.12.2016 р. (Термін дії з 30.01.2017 р. по 26.02.2017 р.)
				Золочівський районний суд Харківської області	Угода № 08-36/430 від 07.12.2015 р. (Термін дії з 01.02.2016 р. по 26.02.2016 р.)
				Зміївський районний суд Харківської області	Угода № 08-36/429 від 07.12.2015 р. (Термін дії з 01.02.2016 р. по 26.02.2016 р.)
				Лозівська місцева прокуратура Харківської області	Угода № 08-36/432 від 07.12.2015 р. (Термін дії з 01.02.2016 р. по 26.02.2016 р.)
				Юридичний відділ виконавчого комітету Куп'янської міської ради Харківської області	Угода № 08-36/436 від 07.12.2015 р. (Термін дії з 01.02.2016 р. по 26.02.2016 р.)
				Управління державної автомобільної інспекції ГУНП в Харківській області	Угода № 08-36/438 від 07.12.2015 р. (Термін дії з 01.02.2016 р. по 26.02.2016 р.)
				Державна виконавча служба Київського району Харківської області	№ 08-36/431 від 07.12.2015 р. (Термін дії з 01.02.2016 р. по 26.02.2016 р.)
				Агентство нерухомості «Аіст»	№ 08-36/421 від 07.12.2015 р. (Термін дії з 01.02.2016 р. по 26.02.2016 р.)

Державна атестація якості підготовки бакалаврів з напрямку підготовки 6.030401 «Правознавство» проводиться Державною екзаменаційною комісією, яка затверджується відповідно до встановлених вимог та Положення про екзаменаційну комісію, та передбачає складання державних іспитів (екзаменів) з наступних дисциплін: «Теорія держави та права», «Цивільне право України»

Голова експертної комісії

 А.А. Казанчан

та «Кримінальне право України». Державні іспити приймаються державною екзаменаційною комісією, яка створюється наказом президента ХЕПУ.

Експертна комісія розглянула програми державних іспитів з відповідних дисциплін, які були підготовлені випусковими кафедрами ХЕПУ та затвердженими в установленому порядку. Зміст програм дозволяє об'єктивно встановити відповідність набутих випускниками університету теоретичних знань і практичних навичок основним вимогам освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» за напрямом підготовки 6.030401 «Правознавство».

Усі навчальні дисципліни, які виносяться на держані іспити, забезпечені методичними розробками та програмами.

В університеті діє система комплексної діагностики знань студентів, яка розроблена з метою стимулювання планомірної та систематичної навчальної роботи, визначення результатів складання екзаменів, державної атестації, захисту курсових проектів(робіт) та практик оцінюються за національною (чотирибальною), уніфікованою рейтинговою (семибальною) шкалою («відмінно» (А), «добре» (В, С), «задовільно» (D, E), «незадовільно» (FX, F) і 100-бальною системою, а заліків – за двобальною, семибальною шкалою («зараховано» (А, В, С, D, E), «не зараховано» (FX, F) і 100-бальною системою. Підсумкові оцінки виставляються та вносяться до екзаменаційної відомості, залікової книжки та навчальної картки студента.

Аналіз планів і звітів роботи випускової кафедри свідчить про те, що у навчально-виховному процесі широко застосовуються прогресивні педагогічні технології, активні та інтерактивні методи навчання, використовується аудіо-відеотехніка, комп'ютери, Інтернет. Науково-педагогічний склад кафедр використовує в навчальному процесі консультативно-проблемне читання лекцій із застосуванням роздавального матеріалу та візуального супроводу, рольові ігри, навчальні та контролюючі тести, ситуативні завдання, комп'ютерні версії курсів.

Експертною комісією встановлено, що кафедри мають необхідну навчально-матеріальну базу, забезпечені методичними та дидактичними матеріалами, технічними засобами навчання, комп'ютерною та організаційною технікою, що дозволяє в цілому на достатньому методичному рівні організувати навчальний процес.

Висновок: *Експертна комісія зазначає, що навчання за напрямом підготовки 6.030401 «Правознавство» відбувається відповідно до чинних стандартів вищої освіти.*

Аналізуючи навчально-методичне забезпечення підготовки фахівців, експертна комісія зазначає, що навчальний процес в університеті здійснюється згідно з затвердженими освітньо-професійними програмами, освітньо-кваліфікаційними характеристиками, навчальним планом, вимогами нормативних та навчально-методичних документів з вищої освіти. Всі дисципліни навчального плану, курсового проектування, практики та державна атестація мають відповідне методичне забезпечення. В результаті експертного контролю встановлено, що студенти 100% забезпечені методичними посібниками.

Голова експертної комісії

 А.А. Казанчан

Експертна комісія констатує, що розроблені науково-педагогічними працівниками кафедр Харківського економіко-правового університету навчально-методичні матеріали відповідають вимогам щодо їх структури і змісту, забезпеченість навчального процесу становить 100 %.

5. Інформаційне забезпечення

В структуру Харківського економіко-правового університету входить бібліотека ХЕПУ, загальна площа якої складає 460 м².

Бібліотека ХЕПУ використовує в роботі електронні бази даних, в тому числі – повнотекстових інформаційних ресурсів; електронний каталог; електронну реєстрацію видачі літератури; діє автоматизована система обслуговування читачів.

Загальний бібліотечний фонд складає 114620 примірників, в тому числі: навчальна література (підручників та навчальних посібників) – 54940 примірників; наукова література – 22350 примірників; електронні видання – 9442 примірників; журналів – 26568 примірників (197 найменувань, в тому числі 165 фахових, газет – 35 найменувань, в тому числі – 29 фахових); інші видання – 1320 примірників.

Враховуючи господарсько-правову спеціалізацію Університету, основу книжкового фонду становить література з питань права, юриспруденції, економіки, яка налічує 50257 примірників (85 % від загальності кількості книг).

При формуванні бібліотечного фонду бібліотека ХЕПУ приділяє значну увагу комплектуванню основного фонду бібліотеки, постійно надає методичну та практичну допомогу студентам та викладачам з питань організації обслуговування читачів, користування електронним каталогом, формування фондів, тощо.

У приміщеннях бібліотеки студентам університету та коледжу, науково-педагогічного персоналу та викладачам надається доступ до електронних інформаційних ресурсів локального та віддаленого доступу, а саме:

- власних електронних ресурсів бібліотеки: Електронного каталогу; каталогу статей зі збірників наукових праць; політематичної бази даних статей з періодичних видань; бази даних праць вчених університету;
- цифрового репозиторію університету (створеного на базі Dspace);
- бази даних Верховної Ради України «Законодавство України»;
- інформаційно-правової системи «Ліга-Закон»;
- світових електронних інформаційних ресурсів під час безкоштовних тріал-доступів.

У медіазалі бібліотеки, крім спеціалізованих робочих місць для роботи з електронними ресурсами, користувачам надається можливість працювати з власними ноутбуками та користуватися безкоштовним Wi-Fi доступом до Інтернет.

Для студентів, науково-педагогічного персоналу університету та викладачів коледжу створено сайт електронної бібліотеки за гіперпосиланням <http://library.hepu.edu.ua>, який постійно оновлюється та містить посилання на нові підручники, навчальні посібники, фахові періодичні видання.

Голова експертної комісії

 А.А. Казанчан

Під час попередньої експертної перевірки було встановлено, що в акредитаційній справі були відсутні відомості про фахові періодичні видання за 2017 рік, які містяться у бібліотеці ХЕПУ. Вказане зауваження було усунуто (табл. 4).

Таблиця 4

**Список фахових періодичних видань у бібліотеці ХЕПУ
з напрямку підготовки 6.030401 «Правознавство»**

№ з/п	Назва періодичного видання	Роки надходження
1.	Актуальні проблеми економіки	2017
2.	Вища школа	2017
3.	Вісник Національної академії правових наук України	2017
4.	Держава і право	2017
5.	Підприємництво, господарство і право	2017
6.	Право України	2017
7.	Теорія і практика інтелектуальної власності	2017
8.	Фінанси України	2017
9.	Часопис Київського університету права	2017
10.	Юридична наука	2017
11.	Юридична Україна	2017

Висновок: за результатами перевірки експертною комісією встановлено, що забезпечення студентів підручниками і посібниками із власного бібліотечного фонду складає 100 %.

6. Кадрове забезпечення

Підготовка фахівців за напрямом підготовки 6.030401 «Правознавство» здійснюється науково-педагогічним персоналом 6 кафедр університету.

Загальна чисельність науково-педагогічного персоналу становить 39 співробітників (штатних – 31 особа), із них 5 осіб – доктори, професори, в т. ч. штатних – 4 особи; 24 особи – кандидати, доценти, в т.ч. штатних – 18 осіб; старших викладачів, викладачів – 10 осіб.

Керівництво кафедр постійно піклується про поліпшення кадрового забезпечення навчально-виховного процесу. Підбір і прийом на роботу викладацького складу здійснюється на конкурсній основі, відповідно до Конституції України, Кодексу законів про працю, Закону України «Про вищу освіту» та Положення про проведення конкурсу на заміщення вакантних посад науково-педагогічних працівників Харківського економіко-правового університету та укладання з ними трудових договорів (контрактів), затверджене Вченою радою Університету від 21.04.2016 р. (протокол № 2) та введене в дію

Голова експертної комісії

А.А. Казанчан

наказом президента від 01.06.2016 р. № 41.

Науково-педагогічний склад включає фахівців, які мають досвід науково-педагогічної діяльності в вищому закладі, роботи на підприємствах, в органах управління, комерційних організаціях. Для реалізації навчального плану підготовки фахівців-юристів в університеті на кафедри запрошені висококваліфіковані викладачі, які мають вчені ступені, наукові звання, поглиблену мовну та спеціальну підготовку. Досвід викладання відповідає рівню навчальної, методичної та виховної роботи, що виконується.

Усі викладачі мають вищу освіту другого рівня та/або наукові ступені, вчені звання, які відповідають навчальним дисциплінам, що вони викладають; мають досвід науково-педагогічної роботи, володіють передовими методами і технологіями підготовки бакалаврів та постійно підвищують свою кваліфікацію.

До викладацької та наукової роботи активно залучаються керівники структурних підрозділів організацій галузі, а також провідні вчені вищих навчальних закладів зокрема Харкова, і України в цілому.

У підготовці фахівців за напрямом підготовки 6.030401 «Правознавство» освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» беруть участь 5 докторів наук, професорів: к.ю.н., професор Орлов П.І., д.ю.н., професор Венедіктов В.С., д.ф.н., доцент Абашнік В.О., д.ю.н., професор Мічурін Є.О., д.ю.н. Теличкін О.О.

На момент подачі акредитаційної справи обов'язки завідувача кафедри цивільно-правових дисциплін та правового забезпечення підприємницької діяльності виконував к.ю.н. Погуляев С.Ю. За результатами проведеного конкурсу та рішенням вченої ради від 03 березня 2017 року (протокол № 2) вказану посаду займає д.ю.н., професор Мічурін Є.О.

Кадровий склад відповідає вимогам Ліцензійних умов надання освітніх послуг у сфері вищої освіти. Розрахунок кадрової забезпеченості з напряму підготовки 6.030401 «Правознавство» освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр»:

1. За циклом соціально-гуманітарної підготовки:

- кількість та частка науково-педагогічних працівників з науковими ступенями та вченими званнями, які забезпечують викладання лекційних годин з навчальних дисциплін (осіб та % від кількості годин) – 7 осіб, **95 %**;

- кількість та частка науково-педагогічних працівників з науковими ступенями та вченими званнями, які забезпечують викладання лекційних годин з навчальних дисциплін та працюють на постійній основі (осіб та %) – 6 осіб, **83%**.

2. За циклом фундаментальної та фахової підготовки:

- кількість та частка науково-педагогічних працівників з науковими ступенями та вченими званнями, які забезпечують викладання лекційних годин з навчальних дисциплін (осіб та % від кількості годин) – 21 особа, **91 %**;

- кількість та частка науково-педагогічних працівників з науковими ступенями та вченими званнями, які забезпечують викладання лекційних годин

з навчальних дисциплін та працюють на постійній основі (осіб та %) – 17 осіб, 76 %;

- кількість та частка докторів наук або професорів, які забезпечують викладання лекційних годин з навчальних дисциплін (осіб, %) – 4 особи, 23 %.

На засіданнях кафедр постійно розглядаються питання відносно підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників.

За останні 5 років пройшли **підвищення кваліфікації 100 % осіб** науково-педагогічного складу, згідно з планом підвищення кваліфікації, розробленим на кафедрах та затвердженим президентом університету. Усі викладачі проходили стажування та підвищують свою кваліфікацію на підприємствах та в організаціях, державних органах, у вітчизняних та іноземних вищих навчальних закладах. *Зведений план підвищення кваліфікації додається.*

Важливою умовою дієвості системи підвищення кваліфікації викладачів кафедр є створення їм умов для педагогічної діяльності на сучасному рівні та надання можливостей викладання з впровадженням нових форм та інформаційних технологій.

Науково-дослідна робота кафедр спрямована на якісну підготовку фахівців з напрямку підготовки 6.030401 «Правознавство». Аналізуючи наукову діяльність Харківського економіко-правового університету за останні 5 років, можна відмітити, що деякі науково-педагогічні працівники кафедр захистили дисертаційні роботи та отримали науковий ступінь, вчені звання, проходили підвищення кваліфікації в Польщі та Німеччині, підготували та опублікували монографії, наукові статті, підручники, навчальні посібники тощо.

Експертами відзначено, що протягом п'яти років було успішно захищено дві докторські дисертації та п'ять кандидатських дисертацій, а також планується до захисту ще одна докторська дисертація (27.04.2017 р.) Павликівським В.І.

Харківський економіко-правовий університет видає збірник наукових статей «Наукові записки Харківського економіко-правового університету», згідно зі Свідоцтвом про державну реєстрацію засобу масової інформації (серія КВ № 9141 вид. 08.09.2004 р.), в якому друкуються викладачі кафедр та студенти ХЕПУ та інших вищих навчальних закладів м. Харкова.

Міжнародна діяльність кафедр включає співпрацю з закордонними вузами з метою підготовки фахівців та удосконалення навчально-виховного процесу, посилення міжнародних контактів з закордонними вузами-партнерами; участь у міжнародних наукових заходах (конференціях, семінарах, круглих столах).

Висновок: *експертна комісія відзначає, що в університеті систематично проводиться робота з формування, підвищення кваліфікації та атестації педагогічних працівників. Якісний склад викладачів, їх ділова та професійна майстерність здатні забезпечити підготовку бакалаврів з напрямку підготовки 6.030401 «Правознавство» та відповідає акредитаційним вимогам.*

Голова експертної комісії

 А.А. Казанчан

7. Матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу

Харківський економіко-правовий університет має власну навчально-матеріальну базу, яка знаходиться за адресою: 61080, м. Харків, пр. Гагаріна 187. Для забезпечення навчального процесу використовуються аудиторний фонд, який нараховує 37 приміщень, на 1058 посадкових місць, загальною площею 1969 м², в тому числі: аудиторія – 31 (площа – 1303,8 м², місць - 552), лекційні зали (актових та конференц-залів) – 4 (площа – 520,9 м², місць - 482), комп'ютерні кабінети – 2 (площа – 144,3 м², місць – 24).

Загальна площа власних та орендованих приміщень Харківського економіко-правового університету складає 6807,1 м², у т.ч.:

- навчально-матеріальна база Харківського економіко-правового університету знаходиться у м. Харкові за адресою пр. Гагаріна 187, загальна площа якої становить 4377,8 м²;

- для проживання студентів та молодих викладачів орендовано житловий будинок, який розташований за адресою м. Харків, вул. Драгомирівська, 4. Загальна площа орендованих приміщень житлового будинку складає 3690 м² (590 місць);

- для проведення занять з фізичної підготовки студентів орендовано спортивний комплекс, який розташований за адресою м. Харків, вул. Драгомирівська, 10. Загальна площа орендованих приміщень складає 240,5 м²;

- бібліотека ХЕПУ, загальний фонд якої налічує 114620 примірників навчальної, наукової, довідникової та іншої літератури. Загальною площею бібліотеки складає 460 м², у т.ч. площа читальних залів – 297,5 м² (150 місць);

- для розташування кафедр в Університеті використовуються приміщення площею 112,8 м². На цій площі знаходяться робочі місця викладачів, науковців та співробітників науково-допоміжного складу;

- площа адміністративних та службових приміщень нараховує 156,8 м²;

- їдальня (буфет), загальна площа якої складає 160 м² (80 місць).

Важливим напрямком покращення організації навчального процесу є його комп'ютеризація. У навчальному процесі активно використовуються мультимедійні засоби під час викладання лекцій, проведення лабораторних та практичних занять. У ХЕПУ створено потужну корпоративну комп'ютерну мережу, яка об'єднує 150 комп'ютерів. Для отримання додаткової інформації використовується глобальна мережа INTERNET, електронна пошта, інформаційна система нормативної бази Верховної Ради України, комп'ютерна правова система «Ліга:Закон».

Для проведення лекційних занять зі студентами використовуються сучасні технічні засоби навчання (телевізійні проектори, відеомагнітофони, комп'ютерна техніка та ін.).

Експертною комісією встановлено, що матеріально-технічне забезпечення навчального процесу відповідає вимогам, що пред'являються до нього, тобто загальна площа аудиторного фонду, яка припадає на одного студента, складає понад 2,4 м². Санітарно-технічний стан будівель та приміщень, рівень охорони праці та техніка безпеки, виробничої і

Голова експертної комісії

 А.А. Казанчан

протипожежної безпеки в цілому відповідають вимогам, відповідно до наданих документів (Лист-довідка Слобідського районного відділу у м. Харкові Головного управління державної служби України з надзвичайних ситуацій у Харківській області № 280/48 від 26.01.2017 р. та Висновку Державної санітарно-епідеміологічної експертизи, виданий Головним управлінням Держсанепідслужби у Харківській області від 24.12.2014 р. № 05.03.02-04/77467). Усі студенти та викладачі проходять інструктаж щодо дотримання вимог техніки безпеки та протипожежної безпеки.

В акредитаційній справі було зазначено, що кількість студентів, яка припадає на одне посадкове місце в їдальнях і буфетах, складає 10 осіб. При цьому не було враховано відповідні місця громадського харчування у гуртожитку та спортивному комплексі, разом з якими означений показник відповідає вимогам ДБН В. 2.2.-3-97 (п. 3.78). Цей показник був перерахований та становить 5 осіб на одне посадкове місце у їдальнях.

Висновок: експертна комісія констатує, що для організації навчально-виховного процесу Харківський економіко-правовий університет має достатню кількість навчальних, адміністративних, службових приміщень, які необхідні для завершення циклу навчання та їх санітарно-технічний стан відповідають нормативним вимогам.

8. Якість підготовки фахівців

Розглянуті експертами результати зимової екзаменаційної сесії 2016/2017 навчального року свідчать, що студенти в цілому успішно засвоїли навчальну програму і набули навички, необхідні для практичної діяльності. Студенти достатньо добре орієнтуються в матеріалах навчальних дисциплін, вміють використовувати теоретичні знання для вирішення конкретних завдань.

Результати останньої (перед акредитацією) екзаменаційної сесії студентів, які навчаються за напрямом підготовки 6.030401 «Правознавство», показує, що вони оволоділи теоретичними знаннями. За результатами екзаменів показники абсолютної успішності складають 100 %, якісної – 88 %.

Атестація випускників напряму підготовки 6.030401 «Правознавство» за освітньо-професійним рівнем «бакалавр» здійснюється у вигляді державних іспитів. За результатами перевірки було встановлено, що якісна успішність складає 87 %

Згідно з навчальним планом студенти Харківського економіко-правового університету проходили навчальну, виробничу та фахову практики на підприємствах, установах та організаціях, які здійснюють юридичну діяльність (судові та правоохоронні органи, органи прокуратури, юридичні департаменти та відділи органів державної влади та місцевого самоврядування, юридичні служби підприємств, установ та організацій тощо). За результатами підсумкового контролю проходження практик якісна успішність становить 98 %.

Під час проведення акредитаційної експертизи комісія розглянула комплексні контрольні роботи студентів за напрямом підготовки 6.030401 «Правознавство», виконані під час самоаналізу, а також провела контрольне

Голова експертної комісії

 А.А. Казанчан

вимірювання залишкових знань студентів з трьох навчальних дисциплін кожного із циклів гуманітарних і соціально-економічних дисциплін, фундаментальних дисциплін та професійно-орієнтованих дисциплін.

Аналіз комплексних контрольних робіт свідчить, що студенти опанували програмний матеріал та мають достатній рівень залишкових знань, що відповідають встановленим державним вимогам та критеріям підготовки бакалаврів з напряму підготовки 6.030401 «Правознавство» (табл. 5).

Висновок: у результаті проведеної перевірки експертна комісія дійшла висновку, що результати залишкових знань з дисциплін соціально-гуманітарної, професійної і практичної підготовки відповідають встановленим вимогам. Розбіжність між оцінками експертів і науково-педагогічного складу університету під час самоаналізу знаходиться у межах норми.

**Порівняльна таблиця
результатів виконання комплексних контрольних робіт при перевірці експертною комісією
Львівського економіко-правового університету з напряму підготовки 6.030401 «Правознавство»
освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр»**

Найменування дисциплін	Самоаналіз						Експертна перевірка			
	Найменування груп	Кількість студентів	Виконували ККР, осіб	Виконували ККР, %	Абсолютна успішність	Якісна успішність	Найменування груп	Кількість студентів	Виконували ККР, осіб	Виконували ККР, %
Цикл гуманітарних та соціально-економічних дисциплін										
України	ДП-31 ЗП-31	22	22	100	91	73	ДП-31 ДП-21	14	14	100
Економічної теорії	ДП-41, 42 ЗП-41, 59	62	62	100	98	61	ДП-31 ДП-21	14	14	100
Інформаційної економіки	ЗП-21 ДП-21, 31	17	17	100	100	59	ДП-31 ДП-21	14	14	100
Інформаційної економіки				100	97	64				100
Цикл фундаментальних дисциплін										
Держави і права	ЗП-21 ДП-21, 31	17	17	100	100	76	ДП-21, 31	14	14	100
Конституційне право України	ДП-21, 31 ЗП-21, 31	25	25	100	96	60	ДП-21, 31	14	14	100
Судово-адміністративне право	ДП-21, 31 ЗП-31	23	23	100	96	70	ДП-21, 31 ДП-41, 42	33	32	97
Судово-адміністративне право				100	97	68				98
Цикл фахових дисциплін										
Судово-адміністративне право	ДП-41, 42 ЗП-41, 42 ЗП-43, 51 ЗП-52, 53, 59	70	70	100	99	59	ДП-41, ДП-42	19	18	95
Судово-адміністративне право України	ДП-41, 42 ЗП-41, 42 ЗП-43, 51 ЗП-52, 53, 59	70	70	100	97	61	ДП-41, ДП-42	19	18	95
Судово-адміністративне право України	ДП-41, 42 ЗП-51, 52 ЗП-53, 59	57	57	100	96	73	ДП-41, ДП-42	19	18	95
Судово-адміністративне право України				100	97	64				95

Голова експертної комісії

А.А. Казанчан

9. Перелік зауважень контролюючих органів та заходи з їх усунення

Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 1848 л від 16.05.2012 р. у Харківському економіко-правовому університеті проводилася акредитаційна експертиза підготовки бакалаврів з напряму підготовки 6.030401 «Правознавство».

Експертна комісія у своїх висновках винесла позитивне рішення щодо спроможність ХЕПУ надавати освітні послуги з підготовки бакалаврів з галузі знань 0304 «Право» напряму підготовки 6.030401 «Правознавство».

У результаті перевірки експертна комісія висловила керівництву університету наступні пропозиції:

- підвищити рівень забезпеченості студентів методичними матеріалами;
- продовжити роботу щодо поповнення фондів бібліотеки та оновлення навчально-методичної літератури кафедр;
- посилити науково-дослідну роботу, активніше залучати до цієї діяльності студентів.

На виконання вище зазначених рекомендацій здійснено наступні заходи:

Бібліотекою та науково-педагогічним персоналом ХЕПУ постійно проводиться робота з поповнення книжкового фонду бібліотеки україномовними підручниками та посібниками. Перелік нових надходжень до бібліотеки, відображається на її сайті. Також оновлено навчально-методичне забезпечення навчальних дисциплін силами науково-педагогічного персоналу університету, яке доступне студентам в електронному та паперовому вигляді. Студентам через мультимедійну залу надається можливість роботи з он-лайн курсами «Prometheus» та «Coursera». Працівники бібліотеки регулярно ознайомлюють студентів з каталогом наявної літератури, а також з відкритими он-лайн бібліотеками вітчизняної та зарубіжної літератури.

У ХЕПУ для організації навчально-виховного процесу використовуються пакети прикладних програм для підготовки бакалаврів. Науково-педагогічний персонал кафедр ХЕПУ, допоміжний склад підрозділів і студенти мають можливість оперативно отримати додаткову інформацію щодо нормативних актів за допомогою системи «Ліга-Закон», сайтів Верховної Ради України та Міністерства юстиції України. Лекційні курси з інформатики, інформаційних систем базуються на використанні сучасних інформаційних технологій. Студенти напряму підготовки 6.030401 «Правознавство» одержують підготовку з використання сучасних операційних систем та інтегрованих офісних програмних середовищ. В університеті створено «Комп'ютерний центр», який займається впровадженням сучасних інформаційних технологій в освітній процес.

У ХЕПУ значно активізовано науково-дослідну роботу протягом 2012-2016 рр.: захищено 5 кандидатських дисертацій і 1 докторська, 1 докторська дисертація рекомендована до захисту у 2017 році. За останні п'ять років в університеті було проведено більше 30 конференцій, науково-практичних

семінарів та круглих столів. Науково-педагогічний склад університету бере участь у загальноукраїнських та міжнародних наукових заходах. В університеті налагоджено співробітництво з зарубіжними колегами. Здійснюються спільні наукові дослідження.

З метою посилення наукової складової в роботі студентів останні ознайомлюються із сучасним станом юридичної науки через спеціалізовані портали. Студенти регулярно беруть участь як в університетських наукових заходах, так і в науково-практичних конференціях в інших вишах. Організовано роботу наукових гуртків при кафедрах. Два рази на рік найбільш обдарованими студентами готуються наукові роботи за профілем спеціальності. Студенти беруть участь у зустрічах із зарубіжними науковцями, зокрема у 2016 році з керівником Управління міжнародних відносин міста Нюрнберг (ФРН), доктором філософії Норберт Шюргерс (Dr. Norbert Schürgers). У результаті посилення наукової спрямованості протягом навчання та реалізації низки інших інноваційних заходів вдалося покращити якість успішність студентів. Так, у 2016 році отримали дипломи з відзнакою 12 осіб.

10. Зауваження, що були зроблені під час попередньої експертизи акредитаційної справи

За результатами попередньої експертизи акредитаційної справи Харківського економіко-правового університету було зроблено наступні зауваження:

1. Відсутня інформація щодо плану підвищення кваліфікації викладачів, які забезпечують навчальний процес (згідно вимог Наказу МОН № 689 від 13.06.2012 р.).

Експертна комісія встановила, що за останні 5 років підвищення кваліфікації пройшли 100 % науково-педагогічного складу згідно з планом, розробленим на кафедрах та затвердженим президентом університету. Усі викладачі проходили стажування та підвищують свою кваліфікацію на підприємствах та в організаціях, державних органах, у вітчизняних та іноземних вищих навчальних закладах. Зведений план підвищення кваліфікації додається.

2. Стор. 149, 151 – відсутня інформація щодо затвердження навчальних планів на Вченій раді університету.

Експертна комісія встановила, що у наданих навчальних планах 2013 року та 2016 року підготовки бакалаврів з напрямку підготовки 6.030401 «Правознавство» дійсно не зазначено номери протоколів засідань Вченої ради ХЕПУ, на яких вони були розглянуті та затверджені. За вимогою експертної комісії виконуючою обов'язки секретаря вченої ради ХЕПУ Горбуною В.В. було надано витяги з протоколів засідань вченої ради ХЕПУ з інформацією про розгляд та затвердження навчальних планів з напрямку підготовки 6.030401 «Правознавство» освітньо-кваліфікаційного

Голова експертної комісії

 А.А. Казанчан

рівня «бакалавр». Відсутність інформації пояснюється застарілою формою навчального плану, відповідні зауваження прийняті до уваги навчальним відділом університету та внесенні коригування у форму навчального плану з зазначенням інформації про затвердження та розгляд навчальних планів на Вченій раді ХЕПУ.

3. У таблиці про соціальну інфраструктуру, що подана у акредитаційній справі, кількість студентів на одне посадкове місце у їдальнях становить 10 осіб при нормативній вимозі ДБН В.2.2-3-97 (п. 3.78) не більше 5 осіб.

В акредитаційній справі було зазначено, що кількість студентів, яка припадає на одне посадкове місце в їдальнях і буфетах, складає 10 осіб. При цьому не було враховано відповідні місця громадського харчування у гуртожитку та спортивному комплексі, разом з якими означений показник відповідає вимогам ДБН В. 2.2.-3-97 (п. 3.78). Цей показник був перерахований та становить 5 осіб на одне посадкове місце у їдальнях.

4. Стор. 337 – відсутня інформація щодо фахових періодичних видань на 2017 р.

За результатами перевірки експертною комісією встановлено, що у бібліотеці ХЕПУ в наявності наступні фахові періодичні видання за 2017 рік:

1. Науковий економічний журнал «Актуальні проблеми економіки».
2. Науково-практичний журнал «Вища школа».
3. Збірник наукових праць «Вісник Національної академії правових наук України».
4. Збірник наукових праць «Держава і право».
5. Науково-практичний господарсько-правовий журнал «Підприємництво, господарство і право».
6. Загальнонаціональний науково-практичний юридичний журнал «Право України».
7. Науково-практичний журнал «Теорія і практика інтелектуальної власності».
8. Науково-теоретичний та інформаційно-практичний журнал «Фінанси України».
9. Український науково-теоретичний часопис «Часопис Київського університету права».
10. Науковий юридичний журнал «Юридична наука».
11. Науковий журнал «Юридична Україна».

Інформація про нові надходження підручників, навчальних посібників та фахових періодичних видань розміщена на сайті бібліотеки ХЕПУ (<http://library.hcpu.edu.ua>).

5. З'ясувати та відобразити в експертних висновках кількість дисциплін, яка закріплена за кожним викладачем кафедри для напряму підготовки і спеціальності «Правознавство» (при підготовці бакалаврів, спеціалістів та магістрів).

Відповідно до наданих навчальним відділом та завідувачами кафедр документів, експертною комісією встановлено, що кількість дисциплін, які закріплені за викладачами кафедр ХЕПУ, які беруть участь у підготовці бакалаврів, спеціалістів та магістрів з напряму підготовки та спеціальності «Правознавство», не перевищує допустимих державних норм та складає не більше 5 дисциплін на одного викладача з урахуванням обраних студентами вибіркових навчальних дисциплін.

11. Загальні висновки і пропозиції

За результатами розгляду акредитаційних матеріалів Харківського економіко-правового університету та перевірки результатів його діяльності безпосередньо в університеті експертна комісія дійшла наступних висновків:

1. Програма освітньої діяльності з підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» за напрямом підготовки 6.030401 «Правознавство» Харківського економіко-правового університету відповідає вимогам до освітньо-професійних програм такого рівня і забезпечує державну гарантію якості вищої освіти.

2. З метою подальшого вдосконалення підготовки фахівців за напрямом підготовки 6.030401 «Правознавство» комісія вважає за доцільне рекомендувати керівництву Харківського економіко-правового університету наступне:

- розширити перелік дисциплін, забезпечених новітніми навчальними посібниками та підручниками державною мовою.

- продовжити роботу над поповненням бібліотечного фонду фаховою літературою.

- продовжувати та поглиблювати міжнародні зв'язки з провідними науковими та навчальними закладами у галузі права.

- сприяти підготовці молодих науково-педагогічних працівників на профільюючих кафедрах та забезпечувати підвищення кваліфікації викладачів в споріднених науково-дослідних та навчальних закладах України та зарубіжжя;

- при призначенні на посаду завідувача випускової кафедри надавати перевагу штатним працівникам..

На підставі поданих на акредитацію матеріалів Харківського економіко-правового університету і перевірки результатів діяльності безпосередньо у навчальному закладі експертна комісія дійшла висновку:

підготовка фахівців за напрямом підготовки 6.030401 «Правознавство» відповідає нормативним вимогам і може бути акредитована із ліцензованим обсягом 100 осіб денної та 50 осіб заочної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр».

Голова експертної комісії:

Декан юридичного факультету
Херсонського державного університету,
кандидат юридичних наук, доцент

А.А. Казанчан

Член експертної комісії:

Заступник директора Інституту
права імені Володимира Сташиса
«Класичного приватного університету»,
доцент кафедри цивільного,
адміністративного та фінансового
права, кандидат юридичних наук, доцент

В.Я. Киян

«З експертним висновком ознайомлений»

Президент Харківського економіко-
правового університету,
кандидат юридичних наук, професор

П.І. Орлов

14 04 2017 р.

Порівняльна таблиця
дотримання ліцензійних умов у частині кадрового забезпечення підготовки
бакалаврів з напрямку підготовки 6.030401 «Правознавство»
(відповідно до наказу Мінмолодьспорту України № 1377 від 29.11.2011 р.)

Назва показника (нормативу)	Показник		
	Норматив	Факт	Відхилення
1	2	3	4
1. Частка науково-педагогічних працівників з науковими ступенями та вченими званнями, які забезпечують викладання лекційних годин соціально-гуманітарного циклу дисциплін навчального плану спеціальності (% від кількості годин)	75	95	+20
у тому числі які працюють у даному навчальному закладі за основним місцем роботи	50	83	+33
2. Частка науково-педагогічних працівників з науковими ступенями та вченими званнями, які забезпечують викладання лекційних годин фундаментального циклу дисциплін навчального плану спеціальності (% від кількості годин) (за винятком військових навчальних дисциплін)	75	91	+16
у тому числі які працюють у даному навчальному закладі за основним місцем роботи	50	76	+26
з них: докторів наук або професорів (при розрахунку частки докторів наук або професорів дозволяється прирівнювати двох кандидатів наук, доцентів, які мають стаж безперервної науково-педагогічної роботи в даному навчальному закладі не менше 10 років, а також є авторами (співавторами) підручників, навчальних посібників з грифом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України або монографій, до одного доктора наук або професора)	10	23	+13
3. Частка науково-педагогічних працівників з науковими ступенями та вченими званнями, які забезпечують викладання лекційних годин фахових дисциплін навчального плану спеціальності (% від кількості годин)	75	91	+16
у тому числі які працюють у даному навчальному закладі за основним місцем роботи	50	76	+26

Голова експертної комісії

 А.А. Казанчан

з них: докторів наук або професорів (при розрахунку частки докторів наук або професорів дозволяється прирівнювати двох кандидатів наук, доцентів, які мають стаж безперервної науково-педагогічної роботи в даному навчальному закладі не менше 10 років, а також є авторами (співавторами) підручників, навчальних посібників з грифом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України або монографій, до одного доктора наук або професора)	10	23	+13
4. Частка педагогічних працівників вищої категорії, які викладають лекційні години дисциплін навчального плану спеціальності та працюють у даному навчальному закладі за основним місцем роботи (% від кількості годин для кожного циклу дисциплін навчального плану)	-	-	-
5. Наявність кафедри (циклової комісії) з фундаментальної підготовки	+	+	-
6. Наявність кафедри зі спеціальної (фахової) підготовки, яку очолює фахівець відповідної науково-педагогічної спеціальності:	+	+	-
доктор наук або професор	-	-	-
кандидат наук, доцент	-	+	+

Голова експертної комісії:

Декан юридичного факультету
Херсонського державного університету,
кандидат юридичних наук, доцент

 А.А. Казанчан

Член експертної комісії:

Заступник директора Інституту
права імені Володимира Сташиса
«Класичного приватного університету»,
доцент кафедри цивільного,
адміністративного та фінансового
права, кандидат юридичних наук, доцент

 В.Я. Киян

«З експертним висновком ознайомлений»

Президент Харківського економіко-
правового університету,
кандидат юридичних наук, професор

 П.І. Орлов

«14» 04 2017 р.

Голова експертної комісії

 А.А. Казанчан

**Порівняльна таблиця
про дотримання Харківським економіко-правовим університетом
ліцензійних умов підготовки бакалаврів з напряму підготовки
6.030401 «Правознавство»**

Найменування показника (нормативу)	Величина показника		
	норматив	факт	відхилення
Відповідно до постанови КМУ від 30 грудня 2015 р. №1187			
ТЕХНОЛОГІЧНІ ВИМОГИ			
щодо матеріально-технічного забезпечення освітньої діяльності			
1. Забезпеченість приміщеннями для проведення навчальних занять та контрольних заходів (кв. метрів на одну особу для фактичного контингенту студентів та заявленого обсягу з урахуванням навчання за змінами)	2,4	2,4	–
2. Забезпеченість мультимедійним обладнанням для одночасного використання в навчальних аудиторіях (мінімальний відсоток кількості аудиторій)	30	35	+5
3. Наявність соціально-побутової інфраструктури			
1) бібліотеки, у тому числі читального залу	+	+	–
2) пунктів харчування	+	+	–
3) актового чи концертного залу	+	+	–
4) спортивного залу	+	+	–
5) стадіону та/або спортивних майданчиків	+	+	–
6) медичного пункту	+	+	–
4. Забезпеченість здобувачів вищої освіти гуртожитком (мінімальний відсоток потреби)	70	100	+30
5. Забезпеченість комп'ютерними робочими місцями, лабораторіями, полігонами, обладнанням, устаткуванням, необхідними для виконання навчальних планів	+	+	–
ТЕХНОЛОГІЧНІ ВИМОГИ			
щодо навчально-методичного забезпечення освітньої діяльності			
1. Наявність опису освітньої програми	+	+	–
2. Наявність навчального плану та пояснювальної записки до нього	+	+	–
3. Наявність робочої програми з кожної навчальної дисципліни навчального плану	+	+	–
4. Наявність комплексу навчально-методичного забезпечення з кожної навчальної дисципліни навчального плану	+	+	–
5. Наявність програми практичної підготовки, робочих програм практик	+	+	–
6. Забезпеченість студентів навчальними матеріалами з кожної навчальної дисципліни навчального плану	+	+	–

Голова експертної комісії

 А.А. Казанчан

7. Наявність методичних матеріалів для проведення атестації здобувачів	+	+	-
ТЕХНОЛОГІЧНІ ВИМОГИ щодо інформаційного забезпечення освітньої діяльності			
1. Забезпеченість бібліотеки вітчизняними та закордонними фаховими періодичними виданнями відповідного або спорідненого профілю, в тому числі в електронному вигляді	не менш як чотири найменування	11	+7
2. Наявність доступу до баз даних періодичних наукових видань англійською мовою відповідного або спорідненого профілю (допускається спільне користування базами кількома закладами освіти)	+	+	-
3. Наявність офіційного веб-сайту закладу освіти, на якому розміщена основна інформація про його діяльність (структура, ліцензії та сертифікати про акредитацію, освітня/освітньо-наукова/видавнича/атестаційна (наукових кадрів) діяльність, навчальні та наукові структурні підрозділи та їх склад, перелік навчальних дисциплін, правила прийому, контактна інформація)	+	+	-
4. Наявність електронного ресурсу закладу освіти, який містить навчально-методичні матеріали з навчальних дисциплін навчального плану, в тому числі в системі дистанційного навчання (мінімальний, відсоток навчальних дисциплін)	50	72	+12

Голова експертної комісії:

Декан юридичного факультету
Херсонського державного університету,
кандидат юридичних наук, доцент

 А.А. Казанчан

Член експертної комісії:

Заступник директора Інституту
права імені Володимира Сташиса
«Класичного приватного університету»,
доцент кафедри цивільного,
адміністративного та фінансового
права, кандидат юридичних наук, доцент

 В.Я. Киян

«З експертним висновком ознайомлений»

Президент Харківського економіко-
правового університету,
кандидат юридичних наук, професор

«14» 09 2017 р.

 П.І. Орлов

Голова експертної комісії

 А.А. Казанчан

Порівняльна таблиця
дотримання Державних вимог до акредитації щодо якісних характеристик
підготовки бакалаврів з напрямку підготовки 6.030401 «Правознавство»
(відповідно до наказу МОН № 689 від 13.06.2012)

Назва показника (нормативу)	Значення показника (нормативу) за освітньо-кваліфікаційними рівнями		
	норматив	факт	відхиленн я
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Якісні характеристики підготовки фахівців			
1. Умови забезпечення державної гарантії якості вищої освіти			
1.1. Виконання навчального плану за показниками: перелік навчальних дисциплін, години, форми контролю, %	100	100	–
1.2. Підвищення кваліфікації викладачів постійного складу за останні 5 років, %	100	100	–
1.3. Чисельність науково-педагогічних (педагогічних) працівників, що обслуговують спеціальність і працюють у навчальному закладі за основним місцем роботи, які займаються вдосконаленням навчально-методичного забезпечення, науковими дослідженнями, підготовкою підручників та навчальних посібників, %	100	100	–
2. Результати освітньої діяльності (рівень підготовки фахівців), не менше %			
2.1. Рівень знань студентів з гуманітарної та соціально-економічної підготовки:			
2.1.1. Успішно виконані контрольні завдання, %	90	97	+7
2.1.2. Якісно виконані контрольні завдання (оцінки «5» і «4»), %	50	64	+14
2.2. Рівень знань студентів з природничо-наукової (фундаментальної) підготовки:			
2.2.1. Успішно виконані контрольні завдання, %	90	97	+7
2.2.2. Якісно виконані контрольні завдання (оцінки «5» і «4»), %	50	68	+18
2.3. Рівень знань студентів зі спеціальної (фахової) підготовки:			

Голова експертної комісії

 А.А. Казанчан

2.3.1. Успішно виконані контрольні завдання, %	90	97	+7
2.3.2. Якісно виконані контрольні завдання (оцінки «5» і «4»), %	50	64	+14
3. Організація наукової роботи			
3.1. Наявність у структурі навчального закладу наукових підрозділів	-	+	+
3.2. Участь студентів у науковій роботі (наукова робота на кафедрах та в лабораторіях, участь в наукових конференціях, конкурсах, виставках, профільних олімпіадах тощо)	-	+	+

Голова експертної комісії:

Декан юридичного факультету
Херсонського державного університету,
кандидат юридичних наук, доцент

А.А. Казанчан

Член експертної комісії:

Заступник директора Інституту
права імені Володимира Сташиса
«Класичного приватного університету»,
доцент кафедри цивільного,
адміністративного та фінансового
права, кандидат юридичних наук, доцент

В.Я. Киян

«З експертним висновком ознайомлений»

Президент Харківського економіко-
правового університету,
кандидат юридичних наук, професор

П.І. Орлов

«14» 09 2017 р.

Голова експертної комісії

А.А. Казанчан